

Felsefe Açısından Dünya Problemleri ve Aydınlanma İdeali

Özgür UÇAR – Başak KOŞAR

Özet

Bu çalışmada, Türkiye’de felsefe öğrencilerinin bulunduğu konum ve felsefenin ‘ne’liği hakkında ileri sürülen bazı düşünceler ele alınmaktadır.

Anahtar kelimeler: Felsefe, dünya problemleri, platform.

Abstract

The Idea of Enlightenment and World Problems in Terms of Philosophy

In this study, the position of philosophy student in Turkey and some ideas about the whatness of philosophy are described.

Key words: Philosophy, problems of world, platform.

İnsan dünyaya değer katan ve değerler aracılığıyla kendisini gerçekleştiren bir varlıktır. Dünya ile olan ilişkileri çoğun gerilimli, çatışmalı olan insan, içinde bulunduğu ve/veya ayırtına vardığı gerilimleri birbirinden farklı düzlemlerde kavrar. İnsan gerilimleri ilkin ayırıştırır/ çözümler ardından da şu ya da bu biçimde çözmeye, çözüm üretmeye çalışır. Çözüm yolları bilim, felsefe, sanat ya da din olarak adlandırılır. Adı geçen bu etkinliklerin içinde sadece felsefe; sorunları, gerilimleri, çatışma noktalarını kavrama sırasında gerçekleşen süreçlere yöneliktir. Bu bağlamda felsefe, belli bir düşünme yöntemidir ve aynı zamanda eleştirel düşünmeyle denkleştirmektedir (Çotuksöken 2003: 141).

Felsefenin temel ilgi alanlarından biri olarak tasnifleşebilecek olan; Dilin dış dünyayı ve/veya düşünme dünyasını ne ölçüde, nasıl yansıttığı konusundaki sorunları ele alma tarzı olarak felsefe ve tüm diğer felsefe konuları, Dış dünya-düşünme-dil ilişkisinin; özne-nesne-söylem ilişkisinde yeniden kurulmasının ya da somutlaşmasının koşullarını gündemine alabilir. Bununla birlikte bu ele almada da daha alt kollara, bölmelere ayrılır. Felsefe; insanın ve insanın “alıcı”, “verici”, “simgesel dizge”leriyle birlikte kendisinin kıldığı dünyanın, insan dünyasının felsefesidir.

Dış dünyayı, düşünme ve dille olan ilişkisinde sorunlaştıran felsefenin yöneldiği problemlerin ortak adı olarak, dünya problem(ler)inin kaynağı nedir ve /veya sınırları nasıl çizilebilir, hangi bağlamlardan doğarlar?

“‘Dünya Problemleri’, çeşitli ülkelerde ve bir bütün olarak dünyada şu veya bu şekilde kurulmuş (ve bu arada ekonomik) ilişki bütünlerinin ve siyasal ilişkileri düzenleme tarzının yaratmış olduğu olgulardır; ya da: çağca ulaştığımız felsefi değer bilgisiyile baktığımızda farkına varılan ve yeryüzünde yaşayan birçok insana insan olarak olanaklarını gerçekleştirilemeye elverişsiz oldukları ya da bu geliştirmeyi imkansız kıldıkları için istenmeyen durumlardır” (Kuçuradi 1987: 10).

Dünya problemleri insanın insanla, toplumla, kamuyla ya da insan ve toplumun doğayla ilişkilerinden kaynaklanır. Tüm bu belirlemelerin ortak öznesi konumundaki *insan* ise dünya problemlerini yaşamakta ve onlara çözüm üretmeye çabalamaktadır.

Felsefe, hem kendine özgü düşünme yolları hem de diğer disiplinlerle ilişkisi bakımından Dünya problemleri konusunda neler söyleyebilir? “Aydınlanma” idealini belirli bir dönemi imleyen ad olarak değil, bütün bir felsefe tarihinde peşine düşülmüş bir ideal olarak anlayıp yukarıdaki sorunun sorulma nedenindeki niyeti pekiştirmek istedik. Bu pekiştirmede amaçlanan ‘Aydınlanma’yı, ne bitmiş bir dönem olarak ne de Kant’ın “*İnsanlık aydınlanmanın henüz eşiğindedir*” tespitindeki gibi 17. yüzyıl ile tartışmaya açılmış bir problem alanı olarak görmekten öte tüm insanlık tarihi ve onunla birlikte aklın serüvenini kapsayabilecek bir açılıma ulaşabilmeye imkan sağlamaktı.

Günümüzde yeni açılımlara ulaşan, revize olan daha da ötesi yeni paradigmlar (!) sunan ve bitmek tükenmek bilmeyen enerjisiyle çılgınlığına doğurganlığını da ekleyen Aydınlanma idealinin, ‘Yeter!’ dedirten, umut vaat etmeyen haline aşına ol(durul)ur gibiyiz. O kadar ki, bahsi geçecek, sözü edilecek problemlere artık yüz çevirir, söz söylemez hale gelmişizdir. Özellikle bir Felsefe öğrencisi olarak çoğu zaman Dünya Problemlerinden uzak, pürü pak, kuramsal felsefeyle (ki bunlar yapılmasın demek değildir bu) uğraşmak zorunda kalırız. Bunlara birde felsefe alanındaki iletişimsizlik, kampaşmalar ve bir aradalığı engelleyici birçok etken eklendiğinde tek başımıza nerede olduğumuzu dahi çok iyi kavrayamadan felsefece bir şeyler yapmaya çalışırız. Daha sonra da Türkiye’de Felsefe alanında ki eser, çeviri, dergi, yayın, kongre vb. araçların azlığından, yetersizliğinden şikayet ederiz. Türkiye’de ki tüm Sosyal Bilim alanları ve genel olarak da eğitim sisteminin diğer alanlarındaki hastalıkları eksiksiz bir şekilde bünyesinde tutmayı başaran Felsefe ve Felsefe öğrencileri, nitelikli çalışmaların azlığından (bu azlığın müsebbiplerinden birisinin de kendileri olduğunu unutarak) yakınmaya daha ne kadar devam edecekler ve çözümün kendileriyle de bağlantılı olduğunu ne zaman hatırlayacaklardır?

Bu ülkede bazıları Felsefi bir yolculuğun; yürekli ve kurulmasında titizlik gösterilecek sorular sorabilmenin, birey ya da grup çıkarlarına hizmet etme dönüştürme biçimi olarak, öğrencilerin çabasıyla gerçekleştirilebileceğine inanıyor. Felsefenin bir hastalık belirtisi olarak, retoriğe indirgenebilir bir alan olarak ya da lüks bir etkinlik olarak algılanmasının önüne geçilebileceğini düşünüyor. Düşman bellemeye

dayanmayan ve söz söylemenin bir sorumluluk olarak algılandığı bir diyalog zeminini oluşturarak amaçlarına bir adım da olsun yaklaşabilmeyi düşünüyor.

Tüm bu belirlenimlerin ışığında, sorgulamanın, yüzünü dünya problemlerine çevirmenin, toplumsal ve tarihsel koşullarla ilişkilendirilebilecek, marjinal konumu için nefes alınabilecek ve söz konusu çabayı zenginleştirilebilecek bir oluşum için kapı araladığımızı/aralayabileceğimizi umuyoruz.

“Öğrencilerin alternatif düşünme ortamlarını oluşturması, bilincin kolektif özgürleşiminin ve bu özgür iradenin kendini yaşamda gerçekleştirmesinin” (Ateşoğlu 2003: 26) ortamı olarak kurulan ‘Türkiye Felsefe Öğrencileri Platformu’ tüm Türkiye’de ki felsefe öğrencilerini ve felsefeye gönül verenleri bir araya getirmekte. Daha önce ODTÜ, Boğaziçi ve Muğla Üniversiteleri tarafından düzenlenen ‘Türkiye Felsefe Öğrencileri Kongresi’ bu yıl en geniş katılımıyla Uludağ Üniversitesi Felsefe Topluluğu’na gerçekleştirildi. 20-21-22 ve 23 Nisan 2005 tarihlerinde Uludağ Üniversitesi Görükle yerleşkesinde, beşincisi düzenlenen kongrede ‘Felsefe Açısından Dünya Problemleri ve Aydınlanma İdeali’ üst başlığı altında ‘Ayrımcılık’, ‘Teknik, İnsan, Kültür’, ‘Küreselleşme ve Enformasyon Toplumu’, ‘Postmodern Söylem ve Siyaset Felsefesi’, ‘İnsan Hakları Düşüncesinin Felsefi Temellendirmesi’, ‘“İnsan”ın Olanaklarından Biri Olarak Başkaldırı’, ‘Etik Problemler, Etik Görüşler ve Etiğin Krizi’, ‘Sanat ve “Kültür Endüstrisi”’ konularında öğrenciler kendi hazırladığı bildirileri sunma imkanı buldular. Dia gösterimleri ve müzik dinletileriyle zenginleştirilen kongrede ayrıca, öğrencilerle ‘Türkiye Felsefe Öğrencileri Platformu’nun durumu ve çalışmaları hakkında fikir alışverişleri yapıldı.

Sorularını yaşamın göbeğinden seçen Felsefe, kavramsal ayrımların titizlikle gözetilmesini gerektiren bir alan olmakla birlikte, sanılanın aksine, mekanı fil dişi kule olarak sınırlanabilecek bir etkinlik değildir. Mutlak sayılıp, Tanrı kelamı gibi kendisiyle her kapıyı açabileceğimizi savlayan cevapları da yoktur felsefenin. Fakat bu cevap denemelerini içermediği anlamına yani sorulardan ibaret olarak anlaşılabilmesi anlamına da gelmez. Mutlak-görelî geriliminde çarpılmayan bir çaba olarak felsefeyi, öğrencilerle ve her kesimden dinleyicilerle paylaşmak, zenginleştirmek dileğiyle...

Kaynakça

- ÇOTUKSÖKEN, B. (2003) “Dünya Sorunları Karşısında Etik”, *Varlık Dergisi*, s. 151, ss. 72-74.
- KUÇURADI, İ. (1987) “Açış Konuşması”, *Dünya Sorunları Karşısında Felsefe*, haz. K. Dinçer ve İ. Kuçuradi, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara.
- ATEŞOĞLU, G. (2003) “Türkiye’de Felsefe Eğitimi”, *Evrensel Kültür*, s. 137, ss. 26.